

AZ UNIÓS VERSENYJOG, AZ EUMSZ 102. CIKKÉNEK AZ ALKALMAZÁSA A TAGÁLLAMI BÍRÓSÁGOK KÖZ- ÉS MAGÁNJOGI GYAKORLATÁBAN

Az uniós versenyjog, az EUMSZ 102. cikkének alkalmazása körében a legújabb fejlemények bemutatását tűzte ki célul az ENTRANCE versenyjogi képzéssorozat. A képzéssorozat záró workshopjára 2023. október 4. és 6. között került sor. A workshop helyszíne az Európai Unió Bírósága volt, a Salle de conférences – Thomas More konferenciateremben.

A tudományos szervezők az European University Institute és a Tilburg University oktató voltak. Október 4-én 9.00-tól 12.00-ig egy adójogi jogeset előzetes döntéshozatali eljárásának tárgyalásán vettünk részt. A tárgyaláson a nemzeti bírók számára az Európai Bíróság fordítókat biztosított, akik a tárgyaláson anyagát angol, francia, cseh, litván, magyar, és olasz nyelvre fordították.

Ezt követően a bíróság különtermében ebédeltünk, ahol lehetőség nyílt tagállami bírótársainkkal kötetlenebb eszmecsere. A workshopot Pier Luigi Parcu (European University Institute) nyitotta meg, aki üdvözölte azokat a tagállami bírókat, akiket az egyetem kiválasztott, és akik a nemzeti jogeseteket prezentálták, egyben a jogesetek ismertetését követően a felmerülő kérdések is megvitatásra kerültek. A moderátorok egyrészt a képzés egyetemi előadói, másrészt az Európai Bíróság és a Törvényszék bírói voltak.

A kiválasztott jogesetek az uniós tagállamok joggyakorlatát reprezentálták, amelyek a versenyjog érvényesítésének különböző aspektusaihoz kapcsolódtak. A jogesetek bemutatásával a képzés célja az volt, hogy azoknak a kihívásoknak a megértését segítse elő, amelyekkel a nemzeti bíróságok szembesülnek a nemzeti, valamint az uniós versenyjog végrehajtásának decentralizált rendszerével összefüggésben.

A bemutatott jogesetek hasznos pillanatképet nyújtanak az uniós vagy nemzeti versenyjog alkalmazása során felmerülő kérdések tekintetében. Az ítélezési gyakorlat megvitatásával feltárhatóvá vált, ahogyan a nemzeti bírók alkalmazzák és reflektálnak az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatára, a versenyjogi rendelkezések kifinomult megértését elősegítve. Sok jogesetben felmerül a ténybeli (és néha a szabályozó) mátrix összetettsége, amely a prezentált jogvitákhoz vezetett. A bemutatott jogesetek rávilágítanak arra, hogy továbbra is relevánsak a kartellügyekben felmerülő alapvető kérdések, mint például a versenykultúra kialakításának fontossága, a felekre nehezedő bizonyítási teher rendszere. Az Európa Bizottság döntését követően Európa-szerte megindultak a magánjogi jogérvényesítés, a kártérítési igények megfizetésére irányuló polgári perek, mely csoportos keresetek számos tagállamban – köztük Spanyolország – jelentős munkaterhet okoznak a hatáskörrel rendelkező bíróságokon.

A verseny és a szabályozás közötti kapcsolat olyan terület, ahol világosan megjelenik, hogy a vonatkozó uniós ítélezési gyakorlat alkalmazása szerint a kartellben részt vevő fél csak akkor mentesülhet a felelősség alól, ha nyilvánosan elhatárolódik a versenyellenes megállapodástól – azaz ez magában foglalja a többi tag aktív tájékoztatását, hogy nem hajlandó elfogadni a feltételeket. Az elv szerint az elemzett jogesetek kapcsán egyértelmű: ha egy vállalkozás beleegyezik egy versenyellenes megállapodás megkötésébe, kötelessége, hogy a lehető leghamarabb, félreérthetetlenül kilépjen a megállapodásból.

Ami az eljárásjogi kérdéseket illeti, a nemzeti bíróságokat és a nemzeti versenyhatóságokat eljárási autonómia illeti meg, kivéve az ECN+ irányelv által elért kisebb harmonizációt.¹ A nemzeti bíróságok saját eljárásaikat alkalmazzák: az uniós jog csak azt szabja határnak, hogy ezek az eljárások „hatékonyak” legyenek, és megkülön-

böztetéstől mentesen alkalmazzák annak szabályait. A workshop során tárgyalt esetek közül több kérdéseket vetett fel a következőkkel kapcsolatban: egyes nemzeti eljárások hatékonysága, a bizonyítási teher és bizonyítási érdek értékelése, a fair közigazgatási eljárás elvei, az elhúzódozó magánjogi igényérvényesítés tekintetében folyamatban lévő eljárások, melyek időtartama nem ritkán öt éven túli, a prevencióst célul képes-e kielégíteni.

Az előadott jogesetek áttekintéséből betekintést nyerhettünk abba a munkába, amit a nemzeti bíróságok az uniós versenyjog végrehajtása érdekében folytatnak. Számos jogkérdés merült fel, melyet az EUB ítélezési gyakorlata korábban kielégítően rendezett, ami azt jelenti, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek száma csökkenő tendenciát mutat, mely azért fontos, mert ez a versenyjogi vívmányok tagállami aktív alkalmazását tükrözi. A magánjogi jogérvényesítésre vonatkozó ítélezési gyakorlat azt mutatja, hogy szükség van csoportos keresetrendszerekre, néhány tagállam a nemzeti eljárásjogok utóbbi módosítására tekintettel, kellő tapasztalat hiányában mostanában kezdi tárgyalni ezen kártérítési igényeket. Sok tagállami bíróság előtt vannak folyamatban a teherautó-kartell utólagos hatásainak megítélését érintően a kártérítési keresetek.

A workshop első csoportjában azok a jogesetek kerültek bemutatásra, melyek a vertikális megállapodások és a viszonteladási ár korlátozása tekintetében születtek. Délután a második csoportban kerültek elemzésre az erőfölénnyel visszaélés tárgyában született döntések.

A vertikális megállapodás tekintetében bemutatott horvát ítéletben a nemzeti versenyhatóság határozatában azt emelte ki, hogy a versenyjog egy „par excellence” jogág, amely nem képezheti kollíziós normák tárgyát, a szerződéses kötelezettségekre vonatkozó általános szabályok (melyeket Horvátországban a kötelmi törvény ír elő) nem alkalmazandók versenyjogi ügyekben. A versenyjogi szabályok szerint a Versenyhatóságnak bizonyítania kell az együttműködést és annak formáját, de csak akkor, ha nincs írásbeli megállapodás. Meglévő írásbeli megállapodás esetén a Versenyhatóságnak csak a versenyellenes célt kell bizonyítania.

A horvát bíróság „ex parte” eljárásban egyetértett a nemzeti hivatal döntésével, és azt hangsúlyozta, hogy a horvát versenyvédelmi törvény „lex specialis” a horvát kötelmi törvényhez képest, amelynek rendelkezései nem alkalmazandók versenyjogi ügyekben, mely a keresetet elutasításához vezetett. A bemutatott jogeset kapcsán szembetűnő, hogy a szerződési jog alapelvei nem mindig alkalmazhatók a versenyügyekben, különösen a szerződés megkötésére irányadó elvek, mivel a kölcsönös hozzájárulás (egyrészt egyértelmű ajánlat, másrészt annak elfogadása), mint fő, a szerződés megkötésének előfeltétele, szigorúbb, szűkebb és formálisabb az általános szerződési jogban, mint a versenyjogban. Azonban konkrét körülmények esetén, amelyek fennállása esetén létezik olyan írásbeli megállapodás, amely kifejezetten jogellenes versenyellenes rendelkezéseket tartalmaz, illetve a megállapodás célja a verseny korlátozása, nem lehet sikeresen érvelni azzal, hogy az ilyen megállapodás a szerződési jog általános polgári jogi elveinek nem felel meg, ezért az létre sem jött.²

A magyar jogeset az eljárásjogi aspektusait vizsgálta a nemzeti versenyhatóság határozatának. A Kúria rámutatott arra, hogy a versenyjogi ügyekben a Kúria joggyakorlata nem követeli meg a büntetőügyekben elvárt fokú bizonyosságot, elvárható azonban, hogy a

megállapított tények ne kizárólag spekulációkon alapuljanak, és feltételezéseken, de olyan egybehangzó bizonyítékokon, amelyek alapján észszerű következtetés vonható le a jogsértés tényére vonatkoztatva. A magyar jogeset érdekes elemzést tartalmaz arról, hogy mi a tisztességes közigazgatási eljárás alapkövetelménye, melyet egyébként az Alaptörvény XXIV. cikke is garantál, és melyek azok a releváns szempontok, vagy az adott kérdés megítélése során figyelembe veendő mutatók, a magyar belföldi eljárásjogi és Alaptörvény rendelkezéseire tekintettel az uniós jogi normák tükrében, melyek a fenti feltételrendszert kielégítik. Az ügy különösen hasznos elemzést nyújt arról, hogy a Nemzeti Versenyhivatalnak képesnek kell lennie arra, hogy meghatározza az érintett piac méretét és a vállalkozások részesedését az érintett piacon, és határozatában megfelelően megindokolja az alkalmazott módszert.³

A viszonteladási ár korlátozása tekintetében született albán határozat főképpen is a bizonyítás teher kérdése állt. Az albán Legfelsőbb Bíróság nem hivatkozott az Európai Bíróság egyetlen határozatára sem, mivel a határozat meghozatalának évében (2017) Albánia még a tagsági tárgyalásokat folytatta, és az albán Alkotmány szerint az EUB döntéshozatala továbbra sem volt kötelező érvényű a köztársaság belső jogrendjének végrehajtásában.

Kiemelendő azonban, hogy más jogesetekben, amikor a Legfelsőbb Bíróság értelmezte az albán nemzeti jogot, amelyet teljes mértékben összehangban állt az uniós irányelvekkel (magánjogi, közbeszerzési szabályok, versenyjogi szabályok), az EUB joggyakorlatát a nemzeti bíróságok figyelembe vették. A jogeset szerint a társaság visszaélt piaci erőfölényével, a vevők kiegyenlítő ereje nagyon gyenge volt a vizsgált időszakban, és a vásárolt nyersolaj mennyisége sem volt átlátható. A forgalmazó vállalkozásoknak ugyanazon az áron kellett értékesíteniük, hogy a vállalatokat ne sújtás kedvezőtlen feltételekkel. A feltárt bizonyítékok összességéből és az eladások elemzéséből megállapítást nyert, hogy diszkriminatív ár más vállalatoknak veszteséget okozott.⁴

A nemzeti bíróságnak egy másik magyar jogesetben a tekintetben kellett állást foglalnia, hogy az alperesi versenyhivatal jogszerűen állapította-e meg, hogy a kérelmező bejelentésén alapuló eljárás nem teljesült. Bejelentés a Gazdasági Versenyhivatalhoz nyújtható be, bárki élhet bejelentéssel.

A bíróság álláspontja szerint a kérelmező nem bizonyította a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 43/G. §-ának megfelelő erőfölény fennállását. A bíróság érvelése szerint a (2) bekezdés alapján a bejelentési eljárás nem része a versenyfelügyeleti eljárásnak; a bejelentési eljárás csak annak valószínűsége, hogy a bejelentett tevékenység jogszabályt sért, a bejelentésről döntés a Versenyhivatal hatáskörébe tartozik. A bejelentőnek állításait a következő szinten kell alátámasztania: az erőfölénnyel visszaélés feltételeinek a fennállását valószínűsíteni kell, és az alperesnek valószínűségi szinten is dönönie kell a bejelentésről a szolgáltatott adatok és bizonyítékok értékelésével. Versenyjogi eljárás megindítása egyetlen kereskedelmi kapcsolat alapján, továbbá az erőfölénnyel való visszaélés fennálltának a megállapítása nem lehetséges. A törvény 67. cikk (2) bekezdése önmagában nem igazolja a közérdek védelmét. Következésképpen a felperes előadása szerint az, hogy kizárólag a bejelentett fél által forgalmazott áruk nem állnak rendelkezésére; nem képezhetik a versenyjogi eljárás megindításának alapját.

A felperes nem vitatta sem az alperes által azonosított érintett piacot, sem azt a tényt, hogy az alperesi versenyhatóság azonosított más, a bejelentett vállalkozáshoz hasonló forgalmú nagykereskedőket. A Versenyhivatal helyesen jegyezte meg, hogy a földrajzi piacra tekintettel a forgalom, a belföldi értékesítés alkalmasabb a piaci részesedések értékelésére, az adott ügyben különös jelentősége annak van, hogy a bejelentett piaci részesedés közel van-e az oligopolisztikus piacon a 25%-os vagy 30%-os arányhoz, de a piaci részesedés nincs olyan szinten, hogy a vállalkozás erőfölényben legyen.

A bíróság megállapította, hogy az alperes helyesen azonosította az érintett piacon jelen lévő vállalkozások piaci részesedését bizonyos fokú valószínűséggel, és észszerű megállapítást tett a bejelen-

tett vállalkozás helyettesíthetőségét illetően. A bejelentés alapján nem kellett döntenie arról, hogy fennáll-e kollektív erőfölény.⁵

A workshop 3. csoportjába azok az ügyek kerültek, melyek az erőfölénnyel való visszaélést a magánjogi jogérvényesítés tekintetében vizsgálták.

A cseh bíróság által az adott ügyben alkalmazott megközelítés azt sugallja, hogy a tisztességtelen verseny a szubszidiaritás elve alapján működik a (közjogi) versenyjogi rendelkezések tekintetében, azaz alternatívaként alkalmazandó, ha az eljárási gazdaságosság vagy akár információs aszimmetria leggyakrabban a felperes oldalán fennáll. Érdemes megjegyezni a trösztellenes joggal ellentétben, amelyet jelentősen befolyásol az uniós jog, beleértve az EUB ítélkezési gyakorlatát is, a tisztességtelen verseny uniós szinten nincs harmonizálva, és így tisztán nemzeti jog vonatkozik rá (bizonyos megtevesztő gyakorlatok kivételével).

A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság⁶ döntésében megállapította, hogy a közjogi végrehajtás terén a Gazdasági Versenyhivatal nagyon részletes ökonometriai elemzést és gondosan mérlegelt tényezőket vett figyelembe a döntése meghozatalakor, a helyettesíthetőségről a fogyasztók szemszögéből elemezve azt. A cseh bíróság kiemelte, hogy az ügy elhúzódása miatt az eljárás alatt a versenyjog csehországi érvényesítésének visszatartó ereje nem tudott érvényesülni, ezzel a köztársaság belső jogérvényesítő képessége gyengült. Különösen a polgári peres eljárás hosszát (és azt a tényt, hogy már összesen 6 ítélet született, és még mindig nem fejeződött be jogerősen az eljárás) értékelve az a konklúzió levonható, hogy a tisztességes eljárás elve sérült.

2007-ben és 2008-ban az S. A. elnevezésű vállalkozás, egy magántulajdonban lévő busztársaság 75–85%-os részesedéssel rendelkezett a buszos tömegközlekedési piacon Prága és Brno városok között. Októberben új buszszolgáltató, az A. belépett a piacra, és buszos személyszállítási szolgáltatásokat kezdett nyújtani Prága és Brno között. Az A. nevű társaság nem tudott versenyezni az S. A. akciói áraival és kénytelen volt elhagyni a piacot. Miután A. elhagyta a piacot, az S. A. a jegyárakat újra felemelte a korábbi szintre. A versenyellenes magatartásra 2008-ban került sor, és 2023-ban az A. elnevezésű társaság még mindig nem tudott kártérítési igényének érvényt szerezni. Konklúzióként az a következtetés levonható, hogy az eljárásokat le kell rövidíteni, ha meg akarjuk erősíteni a megelőzés szerepét.

Az említett német határozat⁷ is jól szemlélteti, hogy milyen nehézségekbe ütközik az igényt érvényesítő fél, ha a kártérítési igényével egy monopolista társasággal szemben lép fel, mert a károsultnak bizonyítania kell, hogy a monopolista cselekedetei kellő valószínűséggel kárt okoztak.

2019 elején több csapatátalakítás történt a német strandröplabda szakosztály tekintetében, és számos új csapat alakult, köztük a felperesi csapat is. Szintén 2019 elején a Német Röplabda Szövetség megállapította a nemzeti csapatokat és a válogatott csapatokat. A felperesek nem voltak a fenti csapatok tagjai. A nemzeti jelölési szabályok szerint a Német Röplabda Szövetség nem jelölte 2019-ben hat magas rangú tornára a felperesek csapatát, habár a felperesek csapata jobb világranglista-helyezést ért el, mint a nemzeti és válogatott csapatok az első versenyeken. A Német Röplabda Szövetség nem teljesítette a felperesek követelését, hogy versenyezhesse a többi csapattal a jelölésért.

A bíróság ítélete szerint a Német Röplabda Szövetség monopolhelyzetben volt a jelölési döntésben. Az FIVB szabályai szerint csak a Német Röplabda Szövetség jogosult német röplabda csapatokat jelölni a nemzetközi magas rangú versenyeken, így a Német Röplabda Szövetség a GWB (a tisztességtelen versenyről szóló német törvény) 18. és 19. §-ának címzettje. Amennyiben a Német Röplabda Szövetség megtagadja a csapat jelölését, bár a törvényes jelölési követelmények teljesülnek, visszaél erőfölényével.

Bár a német Szövetségi Bíróság előírja az okozati összefüggés bizonyításának megkönnyítését a kartelljog egyes területein (azaz: a kartellelles megállapodások területén), sok esetben továbbra is nehézségekkel kell szembenéznük a károsultaknak, amelyekkel a

kartell potenciális áldozatai gyakran szembesülnek. Ezenkívül a német jogban különös nehézség merül fel a kártérítési igények tekintetében, ha a monopolista történetesen egy sportszövetség, mivel a szövetségeket megilleti az egyesülési autonómia, amelyet a német Alkotmány is véd. (Grundgesetz). A szövetség döntésének bírósági felülvizsgálata során figyelembe kell venni, hogy a Szövetség mérlegelési jogkörrel és döntési mozgástérrel rendelkezik, amikor a belső szabályozását strukturálja.

A workshop 4. csoportjába azok az ügyek kerültek, melyek a horizontális megállapodással előidézett jogsértést vizsgálták.

A ciprusi közigazgatási bíróság⁸ elemzett jogesetének a tényállása szerint a Gazdasági Versenyhatóság határozatával 2 900 000 EUR és 2 250 000 EUR összegű közigazgatási bírságot szabott ki az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdés a) és b) pontján alapuló jogsértés, a horizontális együttműködési megállapodás megkötése miatt. A vizsgálat egy horizontális együttműködési megállapodás megkötésére vonatkozott 2011. december 23. napjától kezdődően a vezető televíziós jogokat birtokló vállalatok között, 10 fizetős tv-csatorna és az egyik szolgáltató digitális platformja tekintetében. A társaságok többek között sugárzási jogokat szereztek kiváló minőségű audiovizuális tartalmakhoz, amellyel ciprusi és görögországi sugárzásra voltak jogosultak. A vállalat műholdas, fizetős tv-csatornákat sugárzott (úgy mint a Novacinema és Novasports) Görögországban leányvállalatán keresztül.

A bíróság álláspontja szerint a vállalatok közötti megállapodásból nem következik, hogy a vizsgált megállapodásnak érzékelhető hatása lehetett volna a tagállamok közti kereskedelemre azáltal, hogy potenciálisan kizárja az egyéb versenytársakat. A tagállamok nem léphetnek be a ciprusi piacra, mivel a szóban forgó televíziós jogok megszerzése csak a szerződő feleket illette.

A Bíróság egyetértett a nemzeti versenyhatóságnak az érintett piac meghatározására vonatkozó következtetésével, mivel figyelembe kell venni, hogy az érintett termék- és/vagy szolgáltatási piacok meghatározásra kerültek, függetlenül attól, hogy milyen technológia érintett, az érintett piacként kell figyelembe venni a nagy nézettségű audiovizuális tartalom sugárzására vonatkozó jogok megszerzését, a film- és sportcsatornák nagykereskedelmi forgalmazását fizetős televíziós platformon és fizetős televíziós kiskereskedelemben, függetlenül a műsorszórás módjától.

A fenti határozatban vizsgált kérdés a 1/2003/EK rendelet 3. cikkének az alkalmazására vonatkozik, amely szerint, ha egy megállapodás egésze alkalmas arra, hogy az uniós országok közötti kereskedelmet torzítsa, akkor a teljes megállapodás az uniós jog hatálya alá tartozik.

Az EUMSZ 101. cikke csak akkor alkalmazandó, ha bizonyítható, hogy a megállapodások és magatartások érzékelhetően befolyásolhatják az uniós országok közötti kereskedelmet. Ez egy független kritérium, amelyet a nemzeti versenyhatóság eseti alapon kell, hogy értékeljen. A hatás azt jelenti, hogy a tagállamok közötti kereskedelem szabályos áramlásának érzékelhető zavarát fennáll azzal, hogy a megállapodást szükség szerűen egyenlő több tagállamban kell végrehajtani. Lehetséges, hogy az ugyanazon tagállamból származó vállalkozások közötti megállapodás, melynek tárgya a nemzeti piac felosztása, a más tagállamokból származó vállalkozások kizárását jelenti, mely úgy tekinthető, hogy lefedik a határokon átnyúló elemet.

Ebben az esetben a nemzeti versenyhatóság nem vette figyelembe az összes érvet ahhoz, hogy valamely megállapodás alkalmas legyen a tagállamok közötti kereskedelem befolyásolására. A határozatból kellő bizonyossággal meg kell, hogy állapítható legyen, hogy a jogi vagy tényeszerű elemek fennállnak, amelyek közvetlen vagy közvetett, tényleges vagy potenciális hatást gyakorolnak a tagállamok közötti kereskedelemre.⁹ Ha a hatás jelentéktelen, nem tartozik az EUMSZ 101. cikk tilalmának hatálya alá.¹⁰ A megállapodás határon átnyúló jellege nem azonos a jelentős hatás fennállásával a tagállamok közötti kereskedelem tekintetében.¹¹

Az 5. csoportban a közbeszerzés és ajánlattételi összejátszás tekintetében meghozott jogesetek bemutatására került sor.

A román jogeset arra világított rá,¹ hogy különbséget kell tenni a versenyellenes célú magatartások és a versenyellenes hatással járó

magatartások között, amelyek az ítélkezési gyakorlat állandó kritériuma az EUB-on. A C-32/2011. sz. Allianz Hungária Biztosító ügyben 2013. március 14-én az EUB kimondta: a megállapodást elemezni kell, és annak megtiltása érdekében meg kell állapítani, hogy a megállapodásban olyan elemek tárthatók fel, amelyek azt bizonyítják, hogy a versenyt ténylegesen jelentősen akadályozták, korlátozták a megállapodásban részt vevők, vagy a versenyt torzító hatások állnak fenn.¹³

Ennélfogva nem szükséges megvizsgálni fő szabály szerint a megállapodás hatásait, ha versenyellenes célja bizonyított. Ráadásul tekintettel a vonatkozó európai és nemzeti ítélkezési gyakorlatra és doktrínára, a „cél általi” és a „hatás általi” versenykorlátozás ténykérdés: cél általi korlátozás tényleges vagy potenciális versenyellenes hatásainak bizonyítása nem szükséges, valamely versenyellenes cél elégséges annak megállapítására, hogy a verseny torzul, és ezáltal a vállalkozások szankcionálásra kerülnek. Így, ha a megállapodás célja bizonyított, a jogsértés bizonyítást nyer, vagy ennek hiányában bizonyítani kell a megállapodás versenyre gyakorolt lehetséges hatásait. Másrészt az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az információközlés ténye a versenytársak számára versenyellenes megállapodás előkészítése céljából elegendő annak bizonyítására, hogy az EK 81. cikke értelmében vett összehangolt magatartás fennáll. A megállapodásban részt vevő vállalkozások összetett, egységes és folyamatos versenyellenes cselekményei összehangolt, piacfelosztó megállapodásból, egyben magatartásból álltak, amelyek tárgya az árverésen felajánlott faanyagrészek felosztása volt 2018. november 10-től.

A lengyel jogeset arra világított rá,¹ hogy az ajánlattételben való összejátszás bizonyítása nehéz, egyben összetett feladat, amikor a bíróság a mérlegelési tevékenységét kifejti. Általánosan elfogadott, hogy a megállapodás ajánlattételi összejátszás formájában történő megkötésének bizonyításához nem szükséges, hogy közvetlen bizonyítékok rendelkezésre álljanak (pl. írásbeli megállapodás formájában, amely már önmagában meghatározza a jogellenes célt). Közvetlen bizonyíték hiányában a tiltott megállapodás megkötésének ténye bizonyítottnak tekinthető, ha a vállalkozó vizsgált magatartása racionálisan a pályázat eredményének torzítására irányuló szándéktól eltérő módon nem magyarázható.

A pályázati megállapodások meglétének értékelésekor csökkentett bizonyítási normákat kell alkalmazni, mivel ezen magatartást elve a törvény tiltja. Az adott ügyben elegendő volt azt bizonyítani, hogy a vállalkozások tevékenységének célja a piaci verseny torzítása volt. A pályázati összejátszás fennállására vonatkozó közvetlen bizonyíték hiányában (ami a fő szabály), ténybeli vélelmek alkalmazhatók, míg a pusztán nyilatkozat, hogy a vállalkozók a gazdasági tevékenységükkel kapcsolatos információkat cserélnék az általuk tervezett ajánlatok elkészítésekor; az ajánlatok benyújtása nem elegendő alap az ilyen tiltott megállapodás létrejöttének a megállapításához. A jogsértés csak akkor tekinthető fennállónak, ha bebizonyosodik, hogy az ilyen megállapodás célja a verseny megszüntetése, korlátozása vagy torzítása, és nem merülnek fel körülmények a megállapodás jogellenességének kizárása.

A bíróság rámutatott arra, hogy a felperesek között jogellenes megállapodás történt a nemzeti liszt és liszttermékek nagykereskedelmi piacán, melyet a felperesek közötti családi kapcsolatok és szervezeti előírások is bizonyítottak. A felperesek házastársak, akik 2005 óta ugyanazon a címen folytatnak vállalkozást. Mindketten ugyanazokat az eszközöket használják (melyek a házaspár közös tulajdonában vannak), és a cégeik címe megegyezik, közte a telefon- és faxszámok. Vitathatatlanság szervezeti kooperáció van a felperesek között, melyet a két cég levelezése is alátámaszt. A felperesek megosztották egymással a leadott pályázati adatlapok specifikációit és adatait. A szóban forgó pályázat egyike volt azon számos pályázatnak, amelyekben a felperesek részt vettek, és amelyben egyikük lemondott a másik javára, amely magasabb árat ajánlott, és a második helyen végzett. A lemondás a jelen határozat tárgyát képező ajánlatban csak az eredményhirdetés után került sor, amikor az ajánlatok ársorrendje nyilvánosságra került.

A 6. csoportban a magánjogi jogérvényesítés eljárási garanciáit elemző jogesetek kerültek: a tehergépjármű-kartelltől az egyesülésekig.

A litván jogeset a kosárlabdaklubok árrögzítő gyakorlatát vizsgálta.¹⁵ Margrethe Vestager versenypolitikáért felelős európai uniós biztos¹ „A kartellek végrehajtásának új korszaka” című beszédében 2021 októberében feltárta, hogy az Európai Bizottság hajnali rajtaütések sorozatát tervezte az elkövetkező hónapokra, és kiemelte, hogy az Európai Bizottság nemcsak a hagyományos kartelleket, például az árrögzítő megállapodásokat vizsgálja, hanem a versenyellenes magatartás más típusait is – mint például a bérrögzítés tilalmát. Az elemzett jogeset a nemzeti verseny fokozódó aktivitásának jó példája, az árakat rögzítő esetleges munkajogi megállapodások célja a játékosok szolgáltatásainak megvásárlása. A sporttal foglalkozó litván versenyhatóság tanácsa határozatával azt bizonyította, hogy a vis maior helyzetek nem zárják ki a nemzeti versenyhatóság intézkedését az egyesületek tekintetében, annak vizsgálata tekintetében, hogy a vállalkozások magatartása összhangban van-e a versenyjoggal.

A bíróság szerint nem volt elegendő bizonyíték annak megállapításához, hogy az LKL – Litván Kosárlabda Válogatott – és a kosárlabdaklubok megállapodást kötöttek, vagy összehangolták magatartást tanúsítottak. A testület ülésén elhangzottak ötletek és javaslatok, a találkozóan a felek megvitatták az ügyvédekkel való konzultáció szükségességét, és a játékosok díjazásának kérdését.

A litván versenyhatósággal ellentétben, a bíróság álláspontja szerint az igazgatósági ülést követő e-mail-levelezés megerősítette, hogy a cél általi versenykorlátozó, tiltott megállapodás megkötésére irányuló közös szándék nem állt fenn. Néhány kosárlabdaklub csalódottságát fejezte ki a közös álláspont hiánya miatt. Mivel a bíróság megállapította, hogy nem áll fenn a cél általi versenykorlátozó megállapodás, a bíróság úgy ítélte meg, hogy a litván versenyhatóságnak bizonyítania kellett volna, hogy a verseny jelentősen károsodott, azonban a versenyhatóság nem vizsgálta a versenyjog gyakorolt hatást. Ezenkívül az alperesi versenyhatóság nem adott elő olyan érvelést, amely cáfolta volna, hogy a megállapodás (ha volt ilyen) nem volt a Covid-19-világjárvány és a korlátozások fényében szükséges, egyben arányos a szóban forgó célok elérésével (a játékosok fizetésének kifizetése, amikor a 2019–2020-as bajnokságot törölték).

Az ügy megerősítette, hogy a versenyjog fontos szerepet játszik a munkáltatók és a munkavállalók közötti kapcsolatok, a versenytársak közötti megállapodások tekintetében. A munkaügyi kapcsolatok (például a munkavállalók fizetése) szintén a versenyjog hatálya alá tartozik és a nemzeti versenyhatóságok felülvizsgálata kiterjed rájuk. Ezenkívül a sporttevékenységek, a klubok sem mentesek a versenyellenőrzéstől.

A fenti jogeset rámutat arra, hogy már magának a megállapodásnak a létezését is bonyolult értékelni, mivel a litván versenyhatóság és a Bíróság véleménye a jogellenes magatartás értékelésének a kérdésben eltérő volt. Továbbá a kosárlabdaklubok magatartásának vizsgálata megmutatta, hogy a nemzeti versenyhatóságok közötti együttműködés fontos, a litván versenyhatóság határozatát követően a lengyel versenyhatóság később követte a példát, és hasonló vizsgálatot indított.

A spanyol Legfelsőbb Bíróság 2023. június 12-i első 15 ítélete mérföldkőnek számít a versenyellenes cselekményekből eredő kártérítésre irányuló magánjogi perek tekintetében az Európai Unióban is, mely a spanyol Legfelsőbb Bíróság első tagállami döntése a csoportos keresetek ügyében, amely az elmúlt években erőteljesen megjelent Spanyolországban, különösen az irányelv jóváhagyását követően.¹⁷ A spanyol igazságszolgáltatási rendszerben a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe tartoznak a versenyjoggal kapcsolatos ügyek, melyet az EUB az AB Volvo-ügyben kritizált is. Ugyanakkor Spanyolországban nincs igazán hatékony eljárási rend, mely szükségszerűen atomizált peres eljárásokat generál. Így a spanyol bírák arra törekedtek, hogy a lehető legkönnyebb módot találják meg annak érdekében, hogy a tömeges követelések megoldásra kerüljenek egy olyan országban, ahol nincs korábbi tapasztalat és nincs hatékony jogorvoslat a kollektív igényérvényesítés tekintetében.

C-312/21. számú Tráficos Manuel Ferrer SL, D. Ignacio, és a Daimler AG között folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárásban 2023. február 16. napján született döntés. Az ítélet szerint a becslés egyrészt azt feltételezi, hogy a kár fennállása megállapítást nyert, másrészt pedig azt, hogy a kár pontos számszerűsítése gyakorlatilag lehetetlen vagy rendkívül nehéz, ami magában foglalja az e megállapítás levonásához vezető összes adat figyelembevételét, különösen az olyan lépések sikertelenségét, mint az irányelv 5. cikkében előírt, bizonyítékok feltárására irányuló kérelem.

A spanyol Legfelsőbb Bíróság elismeri, hogy a bizonyítás rendje a nemzeti jog hatálya alá tartozik, mivel ezen jogtól függ, hogy milyen jogi környezetben kell értelmezni az alkalmazandó anyagi jogot. Következésképpen a jogértelmezésnek ki kell köveznie az utat a hatékony igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréshez, és ez az oka annak, hogy az ügy tényei alapján a Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy a kárt összezszerűen meg kell határozni.

Az irányelv értelmében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a kár számszerűsítéséhez megkövetelt bizonyítási teher és a bizonyítékok tekintetében előírt követelmények ne tegyék gyakorlatilag lehetetlenné vagy túlságosan nehézé a kártérítéshez való jog érvényesítését. A tagállamok biztosítják, hogy a nemzeti bíróságok hatáskörrel rendelkezzenek a kár mértékének a nemzeti eljárásokkal összhangban történő becslésére, amennyiben megállapítást nyer, hogy a felperes kárt szenvedett, azonban a kár mértékét a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján gyakorlatilag lehetetlen vagy túlságosan nehéz pontosan számszerűsíteni. Kartell keretében elkövetett versenyjogi jogsértés esetén vélelmezni kell a károkozás tényét. A jogsértő jogosult e vélelem megdöntésére. A tagállamoknak biztosítani kell, hogy a kártérítési keresettel kapcsolatos eljárásokban a nemzeti versenyhatóság a nemzeti bíróság megkeresésére segítséget nyújthasson e nemzeti bíróság részére a kártérítés mértékének meghatározásában, amennyiben e nemzeti versenyhatóság az ilyen segítségnyújtást megfelelőnek tekinti.

Mindenestre a minimális kár elmélete jelentős előrelépést jelentett a spanyol igazságszolgáltatási rendszerben, és szükség lesz a 104/2014/EU irányelv implementálására is.

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott, hogy a „minimális kár”, melynek mértéke 5%-ra becsülhető a következő szabályokra épül: a) minimális kár megállapítása, amennyiben a felperes nem bizonyította, hogy a kár ennél az összegnél nagyobb, b) ez nem akadályozza meg az alperest annak bizonyításában, hogy: ba) a kartell nem okozott kárt; bb) a kár ennél a százaléknál kisebb volt. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/104/EU irányelve olyan szabályokat határoz meg, amelyek összehangolják a versenyjogi szabályok versenyhatóságok általi végrehajtását, valamint e szabályoknak a nemzeti bíróságoknál indított kártérítési keresetek tekintetében történő érvényesítését.

Ugyanakkor a spanyol Legfelsőbb Bíróság elismeri, hogy a „truckcartell” ügyekben a magánjogi igényérvényesítés európai projekt (tág értelemben vett európai) és e tekintetben a bíróságok közötti párbeszéd üdvözlendő. Nem világos azonban, hogy a követelések „első hulláma” milyen mértékben fogja befolyásolni a jövőbeli fellebbezéseket, az azonban már most érzékelhető, hogy mind a felperesek, mind az alperesek részletesebb szakértői véleményeket terjesztenek elő álláspontjaik alátámasztására.

A 7. csoportba az árrögzítéstől a bérrögzítés irányába elmozdult jogsértő magatartásokkal kapcsolatos ügyek kerültek.

A lisszaboni ügyben¹⁸ a vizsgált szankciókkal a hatóság az volt, hogy elrettenésék a harmadik feleket a jog által tiltott gyakorlatról, valamint annak biztosítása, hogy a jogellenes magatartás ne ismétlődjön meg a jogsértő vállalkozások által. A jogesetben a versenyjogi jogsértés abban állt, hogy a vállalkozások megegyeztek egy minimálárban, ezt az árat határozták meg a gépjárművezetői engedély megszerzéséért minden járműkategóriában. A megállapodás célja a verseny korlátozása volt a gépjárművezetői oktatás szolgáltatási piacon a Lisszabonban, és vonzáskörzetében.

A versenyszabályok egyik legsúlyosabb megsértésével állunk szemben az ügyben (az ár rögzítésével), amely jogsértés a mai napig

fennáll. A társaságok kezdeményezték és aktívan részt vettek a jogsértés előkészítése során az árak rögzítésének előmozdításában valamennyi járműkategóriára vonatkozó engedély tekintetében, valamint azok figyelemmel kísérésében a tagok és a megállapodásban részt nem vevő tagok között, és nem tettek semmilyen lépést a jogsértés vagy annak végrehajtásának megakadályozására, még akkor sem, ha tudták, hogy ez jogellenes gyakorlatnak minősül.

A másodfokú ítélet pontosan megjelölte azokat a körülményeket, amelyeket a nemzeti versenyhatóságnak figyelembe kellett volna vennie, és végül konkrétan meg kellett volna határoznia az igazságos és megfelelő mértékű szankciók alkalmazása érdekében. A nemzeti hatóság a bírság összegének meghatározásakor a következő kritériumokat veheti figyelembe: a jogsértés súlya, az érintett piac jellege és mérete; a jogsértés időtartama; az eljárás alanyának a jogsértésben való részvételének a mértéke; kártérítés fizetése a károsult feleknek bíróságon kívüli megállapodást követően; a felek gazdasági helyzete; az eljárás végéig tanúsított együttműködés a versenyhatósággal.

A bukaresti fellebbviteli bíróság ítélete elsősorban a nemzeti joggyakorlat szerint volt releváns, mivel olyan jogesetet mutatott be, amelyben az EUB ítélkezési gyakorlatát kifejezetten a kartelljellegű versenyellenes megállapodások tekintetében alkalmazták Romániában, valamint az elemzés tárgyát képezte a versenyellenes magatartások közötti különbségtétel, a cél és hatás szerinti vizsgálat elkülönítése. A felperes magatartása a piac és/vagy a beszerzési forrás

sok 2011. és 2015. évek közötti időszakra vonatkozó felosztásának gyakorlatából állt, amely közös versenyellenes cél, nevezetesen a versenynek, a piacnak az elemzett árveréseken belüli felosztása révén történő torzítására irányult.¹⁹ A horizontális jellegű jogsértések területén egy olyan vállalkozás, amely rendszeresen részt vesz kartelltalálkozókon, vagy amelyek rendszeresen továbbítanak vagy kapnak információt a megállapodásról, felelős a magatartásáért.

A kartelltalálkozókon a piac felosztására vonatkozó megállapodás jött létre, a határozatban elemzett ajánlatokon részvétellel. A vállalatok a versenyellenes megállapodás részeként bizalmas üzleti információkat cseréltek, kereskedelmi/versenyző magatartásukat összehangolták a céllal, hogy ne versenyezzenek egymással, a faanyagok vagy a beszerzési források tételeinek megosztása céljából. A vállalatok közös célja volt a releváns paraméterek befolyásolása az elemzett aukciókon, amelyeket a fa lábonkénti vagy formázott értékesítése céljából szerveztek Romániában.

A jogsértés következményekkel jár, a célkitűzésekhez való hozzájárulás a releváns, és értékelendő körülmény. A jogeset komplex elemzést nyújt a különbségtételről, a két versenyellenes magatartás között, valamint a kartellügyekben alkalmazott bizonyítási teherről a versenyellenes jogsértések tekintetében. A vizsgált vállalatok többségét a nemzeti hatóság szankcionálta, akik a határozattal szemben fellebbezéssel éltek, ezért a bukaresti fellebbviteli bíróság határozata a nemzeti egységes gyakorlathoz is hozzájárult, a korábbi román Legfelsőbb Bírósági gyakorlattal összhangban.

Jegyzetek

- 1 Az irányelv hatására tovább erősödött az uniós tagállamok versenyhatóságainak együttműködése, valamint bővültek és egységessé váltak eljárási jogköreik is. A jogalkotók célja az volt, hogy a nemzeti versenyhatóságok rendelkezzenek a szükséges erőforrásokkal és hatáskörökkel és kellően függetlenek legyenek ahhoz, hogy hatékonyan léphessenek fel a belső piacot érintő versenyjogi jogsértésekkel szemben.
- 2 Horváth Legfelsőbb Bíróság ítélete, UsII-44/22-7, 2022. november 22. A jogesetet Ivana Manestar ismertette (Zágrábi Kereskedelmi Bíróság).
- 3 Kúria, Kfv.IV.37.739/2021/12, 2022. április 26.
- 4 Albán Legfelsőbb Bíróság Közigazgatási Kollégiuma, 754. számú döntés, 2017. április 4. A jogesetet Arbena Ahmeti ismertette.
- 5 A jogesetet Barsi-Fodor Bea ismertette.
- 6 Cseh Alkotmánybíróság ítélete, III. ÚS 3472/15, 2016. július 21. A jogesetet Tereza Vankatova ismertette.
- 7 Frankfurti Törvényszék, 11 U 169/20 (Kart), 2022. április 28. A jogesetet Kirsten Wehn-Saelzer ismertette.

- 8 Ciprusi Közigazgatási Bíróság határozata, 961/2015 és 1041/15, 2022. december 9. A jogesetet Elita Gavriel ismertette.
- 9 C-295/2004 – C-298/2004, Manfredi és társai egyesített ügyekben, 2006.07.13.
- 10 C-215/96., Carlo Bagnasco és mások, 1999.1.21.
- 11 A C-219/95, Ferriere Nord SpA kontra az Európai Közösségek Bizottsága, 1997.7.17. sz. ügyben hozott ítélet szerint a Bizottságnak nem kell bizonyítania valamely megállapodás tényleges hatásait, csak annak bizonyítása szükséges, hogy az ilyen megállapodás létrejött. Ezért csak azt kell bizonyítani, hogy elegendő valószínűsége van annak, hogy a megállapodás közvetlen vagy közvetett, tényleges vagy potenciális hatást gyakorolt a kereskedelem szerkezetére a tagállamok között.
- 12 Bukaresti Fellebbviteli Bíróság, 2022. június 15. A jogesetet Roxana Chiurariu ismertette.
- 13 Lásd a C-8/08. sz., Hollandia és társai ügyben 2009. június 4-én hozott ítéletet.

- 14 Lengyel Legfelsőbb Bíróság, I NSKP 4/21 of 2021. március 21. A jogesetet Ewa Stefańska ismertette.
- 15 Vilniusi Regionális Közigazgatási Bíróság ítélete, ügyszám. el4-2209-816/2022. június 6. A jogesetet Gabrielė Monstvilaitė ismertette.
- 16 Margrethe Vestager beszéde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_21_7877.
- 17 Az ítéletet Maria Arantzazu Ortiz Gonzalez és Jesus Angel Suarez Ramos ismertette.
- 18 Lizsaboni Fellebbviteli Bíróság, ügyszám: 420/17.YUSTR.L2-PICRS, 2021. november 4. A jogesetet Carlos Manuel Goncalves de Melo Marinho ismertette.
- 19 Lásd a C-8/08. sz., T-Mobile Netherlands és társai ügyben 2009. július 14-én hozott ítélet [EBHT 2009., I 4529. o.] 28. és 30. pontját; C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P és C 519/06 P, GlaxoSmithKline Services és társai kontra Bizottság egyesített ügyek, valamint C-403/08. és C-429/08. sz. egyesített ügyek, Association Premier League és társai-ítélet (EBHT 2011., I) 9083. o. A bukaresti másodfokú bíróság ítéletét Daniela-Ioana Stăncioi ismertette.